

podzemeljski rov kakor vile delí na dva rokava. Po vzhodnem rokavu je predrl Putick 3800 *m* daleč in dokazal, da se po njem odteka Rak. Zapadnega je preiskal 2900 *m* daleč in pri neki povodnji v postojinski kotlini konstatiral, da se po tem zapadnem rokavu pretaka Pivka. Dr. Schmidt je mislil, da prihaja voda iz postojinske kotline po vzhodnem rokavu, po zapadnem pa podnanoško vodovje iz Studenega (Kaltenfeld).

Pravega izvira Pivki je treba iskati pod Devinom (1145 *m*) na zapadni strani Snežnika. Med vrhi Milonja in Mali Devin se nahaja takoimenovana Pivška dolina, ki je navadno suha. Voda te doline se izgublja pod zemljo in se ob povodnjih prikaže šele v Koritniški dolini pri Knežaku; izgublja se pa précej zopet pri cerkvici Sv. Barbare. Potem prihaja znova na dan pri Zagorji (na vzhodni strani vasi) takó močna, da že goni málin. Navadno se blizu Drškovec zopet izgublja v močvirji (551 *m*); če pa le jeden dan vrè pri málinu pod Kalcem, močna je takó, da teče potem nad zemljo do vasi Parje (548 *m*), kamor se navadno postavlja izvir Pivke. Prvega glavnega pritoka Pivki je treba iskati v kotlini pri vasi Jurešče vzhodno od Št. Petra (706 *m*). Odtok te vode prihaja med vasmí Parje in Klenik na dan ter napravlja tam močvirnato jezero (543 *m*). Odtod teče Pivka zdržema nad zemljo 19,5 *km* in se kačasto zvija po postojinski kotlini do svojega izliva v Postojinsko jamo pri Otoku, 501 *m* nad morsko gladino. Odtod teče Pivka 7 *km* daleč pod hribom Količivka (756 *m*) in se izliva skozi malograjska skalnata vrata v planinsko kotlino.

(Konec prihodnjič.)

Iz sodnih aktov.

Spisal Janko Kersnik.

I.

Mamon.

koro vselej, kadar sem napisal oskromno povest, pripetilo se mi je, da je bil po nji razžaljen ta ali óni. Ko sem nekoč risal veselega, dobrovoljnega duhovnika, dejali so, da ščujem proti veri, da sem sam brezvérec, in da ne mislim o duhovskem stánu takó, kakor mi je misliti; drugič sem opisal osamelega učitelja, kakó životari in strada v pogorski vasi, in reklo

se je, da zasmehujem učiteljski stan; tretjič sem izkušal naslikati sodnika, ki sodi pravičnega in nepravičnega kmeta, in dejali so, da dajem dušek osebnim svojim mržnjam; potem sem govoril o davkarji in zdravniku, in tudi tu se je ponavljalo, da prvega ne maram zaradi davkov, drugega pa — no, Bog ga védi — menda, ker sem prezdrav! Samó, ko sem govoril o kmetu, in četudi o najslabšem, molčali so vsi stanovi, in tudi kmet sam — saj morda ni čital spisa mojega, ali pa ni bil toliko samoljuben, da bi bil v vsakem kmetu videl samega sebe. In vendar sem imel vselej pošteno voljo govoriti in slikati le resnico, risati človeka v njegovem dejanji in življenji, bodisi grof ali prosják, svečeník ali potepín.

Tudi danes hočem poseči v pravo, resnično življenje, in ljudje, kateri bodo stopali pred čitateljevo okó, bodo naj in so tudi gole individualnosti, katerim je vse drugo le okvir, iz čegar zatemnelih robov gledajo le še živeje v svet.

Pred mano leží nekoliko drobnih knjižic; v njih je trd, star, oster popir, vezan po okorni roki v nerodne platnice, ki jasno pričajo, da jih ni imel nikdar knjigovez pod svojim nožem. Na sprednji strani vsake knjižice pa stoji pisano s trdo, moško roko: I. zaklad mojega imetja, potem na drugi: II. zaklad mojega imetja, — dalje: III. zaklad mojega imetja in takó dalje do trinajste knjižice; zakaj toliko jih je v tem starem zapuščinskem aktu iz patrimonijalne dôbe, v aktu, ki nima za nikoga vrednosti, nego samó záme — in záme samó zató, da narišem to drobno sliko.

Le-tá se mi je pa odgrnila prečitavšemu v naglici prvi zvezek — »I. zaklad mojega imetja.« V njem je popoln životopis tega čudnega možá — avtobiografa. Česar pogrešam v prvem zvezku, spopolniti je lahko iz drugih. A iz vseh stopa na dan življenje jednega življenja od rojstva do smrti, v katerem pa ni mejníkov, kakor jih našteva prislovica — ženitev, otroci — ne, ne, ničesar tega, samó mamon, mamon, od prvega krajcarja do zadnjega tisočáka — vse le mamon — denar; lakomnost od prvega diha do zadnjega...

Kakó različno si pomagamo naprej na svojem poti! Ta si pobere grčavo bátino, drugi odreže tenko leščevko, tretji lepó zakrivljeno trto, četrti težak, a gladek drénov klin; peti zopet si odkrhne šibico z vrbine, šesti izteše umetno palico, sedmi koraka ali teče brez vse opore, in takó hodimo drug poleg drugega, drug proti drugemu. Kolikokrat mora pomagati palica! In če govoré o tem ali ónem, kakó navadno je vprašanje: »S čim si je pomagal?« Oj, z bátino ali s cepom, s ši-

bico ali z gladko, umetno izrezljano paličico, ali brez vsake opore! A prišel je dalje! Kam? Od zibeli do groba!

Jaz bi dejal, da je bila to prav težka, robata bátina, s katero si je gladil pot življenja rajni vikarij Šimon Grebén. Knjižice, zapiski, o katerih sem govoril, našle so se v njega zapuščini, in ker se je ista že pred več nego štirideset leti obravnala in prisodila veselim dedičem, leže tudi te knjižice pozabljene v práhu vseh aktov. Ali tudi v tem práhu je mnogo poučnega, in napósled — zakaj bi tega ne trdil — tudi nekoliko poezije! Toda sedaj govôri knjižica: »I. zaklad mojega imetja!«

»Porodil sem se jaz, Šimon Grebén, dné 4. malega travna 1792. leta v vási Selo hiš. šte. 3 v fari Ródinje na Gorenjskem, in že ko sem izpolnil osmo leto dôbe svoje, poslal me je skrbni oče moj v Polje pri Beljaku na Koroškem, da se tam priučim nemškemu jeziku. Komaj desetletnega dečka so me vzeli od tam in me poslali v Kranj, potem pa v Ljubljano. Domá so imeli lépo posestvo, a tedanje vojske s Francozi, slabe létine in druge nezgode so storile, da so me mogli roditelji podpirati le malo. Dobil pa sem stanovanje pri stari ženíci, ki je bila zadovoljna, da so ji oče poslali vsako leto petnajst glav zelja, mérník krompirja, mérník repe, nekoliko korenja za juho ob nedeljah, potem nekaj moke, pšena, jajec, zabele in nekaj goldinarjev v gotovini. Ob tej podpori sem se šolal v Ljubljani.

Neke počitke sem obiskal starega strijca župnika, ki je župnikoval pri Sv. Križi na Spodnjem Štajerskem. Vzprejel me ni prijazno, ker so ga drugi sorodniki preveč sesali, in mène do tedaj tudi ni poznal. A pozneje je bil čimdalje prijaznejši in ljubeznjivejši, in ko sem studiral zadnja gimnazijska leta v Ljubljani, namreč tedanjo logiko in fiziko, dobil sem od njega marsikater goldinar, ki mi je pomogel poleg zaslužka za privatno poučevanje in podpore roditeljev, da sem končal gimnazijske studije.

Potem je bilo treba voliti stan! Posrečilo se mi je, kar tedaj ni bilo lahko, zaradi obilih prosilcev, da sem bil vzprejet v ljubljansko semeníšče. Ker sem ondu imel hrano in stanovanje, obvarovan sem bil vsaj najhujše skrbí, ki me je mnogokrat trla do sedaj, skrbí za vsakdanji kruh.

Posvečen sem bil mašnikom dné 21. vélikega srpana 1821. leta. V vseh teh minulih devetindvajsetih letih trudapolnega življenja svojega, podpiran sicer od roditeljev in od strijca, služiti sem moral véčinoma svoj kruh s poučevanjem drugih glav. Toda navzlic temu, da so mi slabo plačevali pouk, prihranil sem vender toliko, da sem z dnem,

ko sem bil posvečen, zabeležil v svoj zapisnik kot prihranjeni sad
trudapolnega devetindvajsetletnega življenja znesek za 96 gl. 45 kr.

O priliki ordinacije mi je nepozabni moj strijc
župnik poslal osem srebrnih križavcev à 2 gl. 12 kr.,
torej skupaj . . . . . 17 » 36 »

Skupna vsota te dôbe znaša torej . . . . . 114 gl. 21 kr.
kar sem zabeležil v dnevno knjigo k zakladu I. na strani 1.

Nekoliko pozneje sem obiskal nepozabnega svo-
jega strijca župnika — zadnjikrat, zakaj potem se nisva
videla več na tem svetu, in pri odhodu mi je podaril
gotovih . . . . . 12 » — »

Nastavljen sem bil za kapelana pri Sv. Trojici na
Dolenjskem, in tjà mi je poslal nepozabni moj strijc
župnik . . . . . 20 » — »
v bankovcih po pošti z naročilom, naj opravim za to
sv. maše, kar sem tudi storil.

Dne 15. listopada 1828. leta, ko sem bil kapelan
v Moravčah, prinesel mi je Janez Ambrožič Ropè . . 200 » — »
kot volilo rajnega mojega strijca, ki je bil umrl ne-
davno.

Tedaj je bilo mojega imetja skupaj . . . . . 346 gl. 21 kr.
s katero vsoto sklepam I. zaklad, in sicer s časom, ko se je končalo
moje kapelanovanje.«

Takó pripoveduje knjižica, ki ima naslov »I. zaklad mojega
imetja.«

Potem je še dvanajst knjižic, in imetje narasta ž njimi progre-
sivno.

Ali drugih knjižic ne maram izpisavati, saj je te dovolj. Vse-
skozi rišejo natanko tek tega življenja, ki se je končalo bogato ob
posvetnih darovih — cekinih in tolarjih — a vendar takó ubogo,
takó grozno ubogo in prazno!

Šimon Grebén je umrl župnik brez oporoke, in njega imetje se je
delilo po zakonu cerkvi, ubožcem in sorodnikom. Tega imetja ni
bilo malo; mnogo tisočakov si je bil priščedil in pristradal do dné,
ko je zatisnil oči.

V jednom izmed zaprašenih zapisnikov stoji še črno na belem,
da so po njega smrti našli za petsto goldinarjev samih krajcarjev
in srebrnih grošev po različnih omarah in predalih; komisár, ki je za-
beležil smrtovnico o njem, poroča, da je štel te groše — ves dan.

Danes nihče več ne vé o Grebénu. Ko sem prebiral óni debeli akt o zapuščini njegovi in trkal prah raz posamezne liste, posijalo mi je solnce v zaduhli, obokani arhiv, kjer se hranijo ti stari zapiski, in jasen žarek je posvetil na vrsto: »Tedad je bilo mojega imetja skupaj 346 gld. 21 kr.«

In temu móžu, temu Šimonu Grebénu, moral je biti pogled na to številko lepši, mnogo lepši, nego méni, ko sem se ozrl od njé skozi okno v jasni dan na lipo, kjer je pel ščinkovec, ne menèč se za to, je li kàj zrnja pod njo, ali ne!

Književna poročila.

I.

Zur Geschichte der nominalen Declination im Slovenischen. Von V. Oblak. Leipzig 1890. 8°, 247 str.

Pod górenjim naslovom so izšle v posebni knjigi v nemnogih iztiskih razprave V. Oblaka o slovenski nominalni sklanji, katere bralci Jagičevega »Archiv für slavische Philologie« že poznajo iz XI.—XIII. letnika. Gosp. V. Oblak si je v neizmerno rani in kratki dôbi pridobil prav lepo ime v slavistiki sploh, posebno pa na polji slovenščine. Razprava, o kateri govorimo tukaj, dokazuje jasno to trditev. Z mirno vestjó smemo rêči, da v nobenem slovanskem jeziku oblikoslovje ni preiskano takó natančno in temeljito z zgodovinskega in dijalektičnega stališča kakor po gosp. Oblaku sklanja v slovenščini. Naš jezik se sicer govori na razmerno malem prostranstvu in nima stare in bogate literature, ali vendar ostane ta zasluga ne mala.

Temelj je sevéda kakor povsod tudi tukaj položil Miklošič. Za poznavanje današnjih slovenskih narečij so mnogo storili prof. Baudouin de Courtenay, ki ima za slovensko dijalektologijo velike zasluge, Valjavec, Štrekelj, Scheinigg in drugi. Vendar je imel pisatelj razven tega še okolo 20 dopisnikov in prinaša po takem mnogo novega in zanimivega gradiva iz vseh strani naše domovine. Popolnoma sam svoj pa je v preiskavanji skoro vseh izvirnikov od XV.—XVII. stoletja, za katerih objavljenje tudi on skrbi v Matičinem »Letopisu«; iz poznejših rabi samó óne pisatelje, ki so pisali v svojem narečji. Kot kritičen preiskovalec se drži sploh le ónih virov, katerih